



Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025.gada 28.oktobrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Jānis Pleps, senatores Vēsma Kakste un Līvija Slica

rakstveida procesā izskatīja /Persona A/ blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2025.gada 16.jūlija lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /Persona A/ vērsās Kurzemes rajona tiesā, lūdzot izsniegt kriminālprocesa Nr. 11250020620 materiālu kopijas un atbrīvot pieteicēju no maksas par krimināllietas materiālu kopiju izgatavošanu. Attiecīgā lieta, kurā pieteicējs ir notiesātais, ir izskatīta slēgtā tiesas sēdē, un galīgais tiesas nolēmums šajā lietā ir stājies spēkā.

2025.gada 7.janvārī notika videokonference starp Kurzemes rajona tiesu un Jelgavas cietumu, lai izlemtu jautājumu par krimināllietas materiālu kopiju izsniegšanu.

Kurzemes rajona tiesas priekšsēdētājs 2025.gada 7.februārī pieteicējam nosūtīja vēstuli, kurā norādīts, ka pieteicējam tiks izsniegtas krimināllietas materiālu kopijas, piemērojot 50 % atbrīvojumu no samaksas par kopiju izgatavošanu.

[2] Pieteicējs vērsās Kurzemes rajona tiesā, lūdzot viņam nosūtīt 2025.gada 7.janvāra tiesas sēdes protokolu un audioierakstu.

Kurzemes rajona tiesas tiesnesis 2025.gada 13.marta vēstulē atteica apmierināt pieteicēja lūgumu.

[3] Pieteicējs minēto Kurzemes rajona tiesas rīcību, izsniedzot krimināllietas materiālu kopijas par maksu un neizsniedzot tiesas sēdes protokolu un audioierakstu, apstrīdēja ar 2025.gada 30.marta iesniegumu (turpmāk – apstrīdēšanas iesniegums) Tieslietu ministrijai (turpmāk – ministrija), lūdzot viņam atlīdzināt zaudējumus 51,29euro apmērā un nemantisko kaitējumu 30 000 euro apmērā. Papildus pieteicējs lūdza lemt jautājumu par disciplinārlietas ierosināšanu pret Kurzemes rajona tiesas priekšsēdētāju un tiesnesi, kā arī nosūtīt viņam apstrīdēšanas iesnieguma kopiju.

Ministrija 2025.gada 30.aprīlī pieteicējam sniedza atbildi (turpmāk – ministrijas lēmums), ka tiesas rīcība, izsniedzot pieteicējam krimināllietas materiālus par maksu, nav apstrīdama ministrijā, jo tiesa ir rīkojusies kriminālprocesa ietvaros, nevis kā iestāde saskaņā ar Informācijas atklātības likumu. Ministrija arī nekonstatēja pamatu apmierināt pārējos pieteicēja lūgumus.

[4] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atcelt ministrijas lēmumu, atlīdzināt zaudējumus 55,89 *euro* apmērā (krimināllietas materiālu kopiju izmaksas 51,29 *euro* apmērā un izdevumus par apstrīdēšanas iesnieguma nosūtīšanu 4,60 *euro* apmērā), kompensēt nemantisko kaitējumu 30 000 *euro* apmērā, uzlikt Kurzemes rajona tiesai pienākumu izsniegt 2025.gada 7.janvāra tiesas sēdes protokolu un audioierakstu, kā arī izprasīt ministrijai apstrīdēšanas iesniegumu.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2025.gada 16.jūlija lēmumu pieteikumu atteikts pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu (lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā). Lēmums motivēts ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Vērtējot pieteicēja prasījumu par zaudējumu 51,29 *euro* atlīdzināšanu, ir noskaidrojams, vai ar šādu procesuālu pārkāpumu ir nodarīts būtisks personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārums un ir tikušas būtiski aizskartas pieteicēja pamattiesības. Konkrētajā gadījumā šāds aizskārums nav saskatāms, ņemot vērā pieteicēja ienākumus maksājuma pieprasīšanas brīdī (2025.gada novembrī pieteicējs saņēma vecuma pensiju 232,97 *euro* un pārskaitījumu no fiziskās personas 70 *euro*) un faktu, ka pieteicējs, atrodoties ieslodzījuma vietā, atrodas pilnīgā valsts apgādībā.

[5.2] Ar videokonferences audioieraksta un protokola neizsniegšanu nav nodarīts būtisks pieteicēja pamattiesību aizskārums, un pieteicējs nav norādījis, kādas būtiskas sekas viņam būtu radītas.

[5.3] Senāta judikatūrā ir atzīts, ka prasījums par tiesnešu disciplināru sodīšanu nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Attiecīgi prasījums par Kurzemes rajona tiesas priekšsēdētāja un tiesneša saukšanu pie disciplinārās atbildības nav izskatāms administratīvajā tiesā.

[5.4] Pieteicēja pamatprasījumi nav izskatāmi administratīvā procesa kārtībā, tāpēc arī tiem pakārtotie prasījumi – atlīdzināt zaudējumus par apstrīdēšanas iesnieguma nosūtīšanu, atlīdzināt nemantisko kaitējumu un nosūtīt pieteicējam apstrīdēšanas iesnieguma kopiju – nav pieļaujami uz tā paša pamata.

[5.5] Pieteicējs kļūdās, uzskatot, ka ministrija nav ievērojusi Iesniegumu likumā noteikto termiņu atbildes sniegšanai uz apstrīdēšanas iesniegumu.

[6] Pieteicējs iesniedza blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2025.gada 16.jūlija lēmumu, to pamatojot ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Pārsūdzētais lēmums ir prettiesisks un būtiski skar pieteicēja pamattiesības, kuras noteiktas Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.pantā. Tāpat pieteicējs ir atsaucies uz Satversmes 83. un 91.pantu, likuma „Par tiesu varu” 1.panta otro un ceturto daļu, 3.panta otro daļu, 4.panta pirmo daļu un 7.panta pirmo daļu, Ministru kabineta 2013.gada 19.februāra noteikumu Nr. 96 „Noteikumi par tiesas sniegtajiem maksas pakalpojumiem” 5.1.3.apakšpunktu, kā arī Kriminālprocesa likuma 44.nodaļu un 375.panta otro daļu.

[6.2] Rajona tiesas tiesnesis ir pārkāpis privātpersonas tiesību ievērošanas principu. Minētais princips jāņem vērā, ne tikai izlemjot lietu pēc būtības, bet arī izlemjot procesa gaitā radušos procesuālos jautājumus.

Motīvu daļa

[7] Pieteicējs uzskata, ka rajona tiesas tiesnesis, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, ir pārkāpis privātpersonas tiesību ievērošanas principu.

Senāta judikatūrā ir atzīts, ka privātpersonas tiesību ievērošanas princips uzliek tiesai pienākumu nodrošināt tādu lietas izskatīšanas procesu, kurā privātpersonas tiesības tiek ievērotas visefektīvākajā veidā. Nepieciešamības gadījumā tas nozīmē arī pienākumu administratīvajai tiesai iedziļināties jautājuma būtībā, notikumu attīstībā vai plašākā apstākļu kontekstā, lai palīdzētu personai pārvarēt formālus šķēršļus pieteikuma pieņemšanai. Formāla pieeja ir pretēja administratīvā procesa būtībai. Ja tiesa piemērojamo tiesību normu ietvaros redz risinājumu, kas novērš šķēršļus pieteikuma pieņemšanai, tad tas nebūtu ignorējams tikai tāpēc, ka persona uz šādu risinājumu pati nav norādījusi (*Senāta 2021.gada 30.marta lēmuma lietā Nr.*

SKA-709/2021,[ECLI:LV:AT:2021:0330.A420200720.9.L](#), 9.punkts). Tāpat Senāts ir atzinis, ka gadījumos, kad pieteicēja prasījums nav pietiekoši skaidrs, tiesa pati var interpretēt to tā, kā saprātīgs pieteicējs to būtu formulējis. Pieteikuma priekšmets ir saistāms ar to mērķi, kuru pieteicējs vēlēties panākt, vērstoties iestādē (*Senāta 2014.gada 3.aprīļa lēmuma lietā Nr.SKA-261/2014*, 6-80117213, 8.punkts, 2023.gada 5.decembra lēmuma lietā Nr. SKA-973/2023,[ECLI:LV:AT:2023:1205.A420163023.10.L](#), 7.punkts).

Senāts arī vērš uzmanību, ka pieteicējs šajā lietā lūdza viņam piešķirt valsts nodrošināto juridisko palīdzību, pamatojot šo lūgumu ar savu vecumu (pieteicējs ir pensionārs 70 gadu vecumā), juridisko zināšanu trūkumu un mantisko stāvokli. Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2025.gada 3.jūlija lēmumu lūgums tika noraidīts, jo pieteicējs kā ieslodzītais atrodoties pilnā valsts apgādībā, konkrētā lieta neesot tik sarežģīta, lai pieteicējs pats nebūtu spējīgs pilnvērtīgi aizstāvēt savas tiesības vai likumiskās intereses, kā arī tiesai neesot šķēršļu pašai noskaidrot objektīvo patiesību, veicot pierādījumu pārbaudi (*lietas materiālu 58.–59.lapa*). Šādā situācijā ir sevišķi svarīgi, lai tiesa pati noskaidrotu pieteicēja mērķi, vērstoties tiesā, un tiesību normu robežās sekmētu pieteicējam labvēlīgākā risinājuma panākšanu.

Līdz ar to Senāts pārbaudīs, vai pieteikumā, ņemot vērā pieteicēja mērķi, ir ietverti prasījumi, kuri varētu būt izskatāmi administratīvā procesa kārtībā, un attiecīgi vai pārsūdzētajā lēmumā ietvertie secinājumi nav pretrunā ar tiesību normām un pastāvošo judikatūru.

Par krimināllietas materiālu kopiju, 2025.gada 7.janvāra videokonferences (pieteicēja ieskatā – tiesas sēdes) protokola un audioieraksta izsniegšanu

[8] Senātam konkrētajā gadījumā jāatbild, vai rajona tiesas tiesnesis pamatoti secinājis, ka jautājums par krimināllietas materiālu kopiju izsniegšanu par maksu un 2025.gada 7.janvāra videokonferences (pieteicēja ieskatā – tiesas sēdes) protokola un audioieraksta neizsniegšanu nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[9] Pieteicējs savu pieteikumu citstarp ir pamatojis ar Satversmes 100.pantu un Senāta judikatūru, kurā atzīts, ka tiesības saņemt informāciju ir garantētas Satversmes 100.pantā kā tiesību uz vārda brīvību sastāvdaļa un ir viens no demokrātiskas sabiedrības pamatiem (*lietas materiālu 5.–6.lapa*). Līdz ar to pieteicēja ieskatā konkrētajā gadījumā ir skartas viņa tiesības uz informāciju.

Senāta judikatūrā ir atzīts, ka pēc galīgā nolēmuma stāšanās spēkā informācija, kas saistīta ar konkrētu krimināllietu, ir pieejama saskaņā ar Informācijas atklātības likumu (*Senāta 2020.gada 15.jūnija lēmuma lietā Nr. SKA-926/2020*,[ECLI:LV:AT:2020:0615.SKA092620.8.L](#), 7.punkts un tajā norādītā judikatūra).

Šajā gadījumā nav strīda, ka pieteicējs lūdza izsniegt tādas krimināllietas materiālu kopijas, kurā jau bija stājies spēkā galīgais nolēmums (*lietas materiālu 12.lapa*).

Konkrētajā gadījumā vērā ņemams, ka pieteicējs pieprasījis tādas krimināllietas materiālus, kas izskatīta slēgtā tiesas sēdē. Kā Senāts iepriekš jau ir atzinis, kaut arī vispārīgi informācijas pieejamību pēc lietas izskatīšanas un nolēmuma stāšanās spēkā regulē Informācijas atklātības likums, jāņem vērā, ka ir iespējamās situācijas, kad cita likuma speciālā tiesību norma noteic īpašu regulējumu informācijas pieejamībai. Attiecīgi personas lūgums iepazīties ar krimināllietas materiāliem ir aplūkojams atbilstoši Informācijas atklātības likumam (tostarp ņemot vērā informācijas atklātības un pieejamības principus) tiktāl, ciktāl tā piemērošanu neierobežo speciālā tiesību norma (*Senāta 2017.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr. SKA-453/2017*,[ECLI:LV:AT:2017:1221.A420346515.2.S](#), 7.punkts).

Likuma „Par tiesu varu” 28.⁴panta pirmā daļa paredz, ka slēgtā tiesas sēdē izskatītās lietas materiāli pirms šā panta otrajā, trešajā un ceturtajā daļā noteikto termiņu izbeigšanās ir pieejami tikai tām personām, kurām šādas tiesības paredzētas procesuālajos likumos un šā likuma 28.³panta trešajā daļā. Tas nozīmē, ka speciālā tiesību norma konkrētajā gadījumā paredz personu loku, kuram būtu tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem. Lietā nav strīda, ka pieteicējam ir šādas tiesības un tiesa arī ir nodrošinājusi viņam iespēju saņemt krimināllietas materiālus.

Savukārt attiecībā uz to, kādā veidā tiesai šajā gadījumā bija jāizskata pieteicēja lūgums, citos likumos, tostarp arī likumā „Par tiesu varu” un Kriminālprocesa likumā, nav ietvertas speciālas tiesību normas. Tieši pretēji – likuma „Par tiesu varu” 28.⁵panta pirmā daļa apstiprina, ka tiesas atteikums izsniegt pieprasīto informāciju ir apstrīdams un pārsūdzams vispārējā – Administratīvā procesa likumā noteiktajā – kārtībā. Līdz ar to tiesai šajā gadījumā jārikojas atbilstoši Informācijas atklātības likumam (tostarp ņemot vērā informācijas atklātības un pieejamības principus).

Attiecīgi šāds pieteicēja lūgums ir uzskatāms par informācijas pieprasījumu Informācijas atklātības likuma nozīmē.

[10] Senāta judikatūrā ir secināts, ka lēmums par informācijas sniegšanu tad, ja persona samaksās konkrētu maksu, ir administratīvais akts par informācijas sniegšanu ar nosacījumu. Citiem vārdiem, tas ir atteikums sniegt informāciju, ja netiks izpildīts norādītais nosacījums. Pieteikums par administratīvo aktu daļā par nosacījumu ir pakļauts administratīvajai tiesai (*Senāta 2010.gada 14.maija lēmuma lietā Nr.SKA-511/2010 9.punkts*). Tāpat Senāts ir atzinis, ka tas, ka persona pārsūdz lēmumu par informācijas izsniegšanu tikai daļā par piemēroto maksu, nemaina šā lēmuma pārsūdzības kārtību saskaņā ar Informācijas atklātības likuma 15.panta pirmo daļu (*Senāta 2009.gada 20.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-573/2009, A42511307, 8.punkts*).

Senāts konstatē, ka pieteicējs jau ir saņēmis lūgtās lietas materiālu kopijas un samaksājis par to izsniegšanu, taču nepiekrīt minētajai maksai un vēlas to atgūt. Attiecīgi pieteicējs lūdz atzīt administratīvā akta nosacījumu par prettiesisku, lai saņemtu atlīdzinājumu (*Administratīvā procesa likuma 184.panta otrās daļas 1.punkts*). Šāds prasījums ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Savukārt rajona tiesas tiesnesis ir nepareizi konstatējis, ka maksas prasīšana par krimināllietas materiālu kopiju izsniegšanu ir procesuāls pārkāpums, un līdz ar to pārsteidzīgi atzinis, ka būtu jāvērtē pieteicēja tiesību aizskārums būtiskums.

[11] Senāts papildus konstatē, ka ministrija ir atteikusies vērtēt minētās Kurzemes rajona tiesas rīcības tiesiskumu, uzskatot, ka nav piemērojams Informācijas atklātības likums un līdz ar to ministrija nav uzskatāma par augstāku iestādi. Ņemot vērā Senāta iepriekš izteiktos apsvērumus, pieteicējs Kurzemes rajona tiesas atteikumus ir pamatoti apstrīdējis ministrijā saskaņā ar likuma „Par tiesu varu” 28.⁵panta pirmo daļu.

Senāta judikatūrā ir atzīts – ja vien privātpersona ir izpildījusi savu pienākumu ievērot likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību, vēršoties ar iesniegumu iestādē, tad tas, ka iestāde, iespējams, nepamatoti atteikusies pēc būtības izskatīt apstrīdēšanas iesniegumu vai vispār uz to nav atbildējusi likumā noteiktajā termiņā, nekādi neietekmē iesniedzēja procesuālās tiesības vērsties tiesā (*Senāta 2017.gada 5.septembra lēmuma lietā Nr. SKA-1317/2017, ECLI:LV:AT:2017:0905.A420220917.1.L, 4.punkts*).

[12] Rajona tiesas tiesnesis nav arī vērtējis, vai pieteicēja lūgums izsniegt viņam 2025.gada 7.janvāra videokonferences (pieteicēja ieskatā – tiesas sēdes) protokolu un audioierakstu ir uzskatāms par informācijas pieprasījumu Informācijas atklātības likuma izpratnē, vien norādot, ka neesot nodarīts būtisks pieteicēja pamattiesību aizskārums (*pārsūdzētā lēmuma 9.punkts*). Senāts atkārtoti vērš uzmanību, ka Informācijas atklātības likums neparedz pamattiesību aizskārums būtiskumu kā priekšnoteikumu, lai persona varētu vērsties tiesā par atteikumu sniegt informāciju.

[13] Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, pārsūdzētais lēmums ir atceļams daļā, kurā atteikts pieņemt pieteikumu daļā par krimināllietas materiālu kopiju izsniegšanas maksas atzīšanu par prettiesisku, tam pakārtoto prasījumu par minētās maksas atlīdzināšanu, kā arī par videokonferences (pieteicēja ieskatā – tiesas sēdes) protokola un audioieraksta izsniegšanu. Rajona tiesas tiesnesim, no jauna izskatot jautājumu par pieteikuma virzību, ir jāvērtē, vai konkrētie pieteicēja prasījumi ir pakļauti administratīvās tiesas kontrolei atbilstoši Informācijas atklātības likumam.

Par lūgumu disciplināri sodīt Kurzemes rajona tiesas priekšsēdētāju un tiesnesi

[14] Senāts konstatē, ka rajona tiesas tiesnesis ir pareizi piemērojis Senāta judikatūru un pamatoti secinājis, ka pieteicēja prasījums par Kurzemes rajona tiesas priekšsēdētāja un tiesneša disciplināru sodīšanu nav pakļauts

izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā (*pārsūdzētā lēmuma 11.punkts*). Turklāt pieteicējs blakus sūdzībā nav izteicis konkrētus argumentus attiecībā uz šo secinājumu. Līdz ar to pārsūdzētais lēmums šajā daļā ir atstājams negrozīts.

Par pārējiem prasījumiem

[15] Rajona tiesas tiesnesis ir atteicis pieņemt pieteicēja prasījumus par zaudējumu, kas radušies, nosūtot apstrīdēšanas iesniegumu, un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu, kā arī apstrīdēšanas iesnieguma kopijas izprasīšanu, jo esot atsakāms pieņemt pamatprasījumus, ar kuriem pieteicējs ir vērsies ministrijā (*pārsūdzētā lēmuma 12.punkts*). Senāts jau secināja, ka pārsūdzētais lēmums ir atceļams daļā, ar kuru atteikts pieņemt pieteikumu daļā par krimināllietas materiālu kopiju (pieteicējam prasot par tām maksu, kuru viņš ir samaksājis un vēlas atgūt), 2025.gada 7.janvāra videokonferences (pieteicēja ieskatā – tiesas sēdes) protokola un audioieraksta izsniegšanu, tāpēc pārsūdzētais lēmums ir nepareizs un atceļams arī šajā daļā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.¹panta pirmās daļas 1.punktu, 323.panta pirmās daļas 2.punktu un 324.panta pirmo daļu, Senāts

nolēma

atstāt negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2025.gada 16.jūlija lēmumu daļā, kurā atteikts pieņemt /Persona A/ pieteikumu daļā par disciplinārlietas ierosināšanu pret Kurzemes rajona tiesas priekšsēdētāju un tiesnesi;

atcelt Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2025.gada 16.jūlija lēmumu pārējā daļā un nodot jautājumu par pieteikuma virzību šajā daļā jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai;

atmaksāt /Persona A/ drošības naudu 15euro.

Lēmums nav pārsūdzams.

J. Pleps V. Kakste L. Slica